

OPINIE

KOMITET REGIONÓW

122. SESJA PLENARNA W DNIACH 22 I 23 MARCA 2017 R.

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – W kierunku polityki UE dotyczącej zrównoważonej żywności i sprzyjającej tworzeniu miejsc pracy i wzrostowi gospodarczemu w regionach i miastach Europy

(2017/C 272/04)

Sprawozdawca: Arno KOMPATSCHER (IT/EPL), przewodniczący autonomicznej prowincji Bolzano i radny regionalny

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW (KR)

Wspólna i długoterminowa wizja we wszystkich stosownych obszarach polityki

1. Apeluje o kompleksową politykę UE dotyczącą zrównoważonej żywności, która to polityka będzie kształtowana w demokratyczny sposób, opracowywana na podstawie wspólnej i długoterminowej wizji, oparta na najnowszej wiedzy naukowej oraz zgodna z ideą wielopoziomowego sprawowania rządów, tak by ujmować produkcję żywności i żywienie bardziej kompleksowo, promując bardziej zrównoważone wzorce produkcji i konsumpcji, tworząc powiązania między różnymi obszarami polityki, w tym m.in. między produkcją żywności, rolnictwem, ochroną środowiska, zdrowiem, polityką konsumencką, zatrudnieniem i rozwojem obszarów wiejskich, oraz generując miejsca pracy i wzrost gospodarczy w regionach i miastach Europy. Wzywa Parlament Europejski i Komisję do uruchomienia, wspólnie z KR-em, projektu pilotażowego z myślą o wsparciu rozwoju polityki UE dotyczącej zrównoważonej żywności.

2. Podkreśla potrzebę znalezienia równowagi między zachowaniem niezbędnej elastyczności pod różnymi względami, tak aby uniknąć jednolitego podejścia do polityki żywnościowej, a zapobieganiem jej nacjonalizacji. Większa spójność uregulowań przyczyni się do zapewnienia bezpieczeństwa konsumentów, skutecznego funkcjonowania rynku wewnętrznego oraz poszanowania zasady pomocniczości.

3. Podkreśla, że dla zapewnienia spójności tych strategii na poziomie lokalnym, krajowym, regionalnym i międzynarodowym istotne znaczenie ma pionowa integracja politycznych strategii żywnościowych w oparciu o kryteria zrównoważoności. Powszechnie wiadomo, że systemy żywnościowe i powiązane z nimi zagadnienia (środowiskowe, społeczne i gospodarcze) mają szczególny, lokalny wymiar. Miasta i regiony mogą zatem odgrywać kluczową rolę w stawianiu czoła wyzwaniom związanym z systemami żywnościowymi i trzeba mieć to na uwadze przy opracowywaniu polityki UE dotyczącej zrównoważonej żywności.

4. Podkreśla znaczenie określenia nadrzędnej europejskiej wizji i strategii dla zapewnienia pewnych, bezpiecznych i zrównoważonych dostaw żywności z punktu widzenia jakości, przystępności cenowej, ilości oraz kryteriów zrównoważoności. Taka unijna polityka dotycząca zrównoważonej żywności powinna być oparta na kompleksowym podejściu, uznającym globalny charakter łańcuchów dostaw żywności, w tym rolnictwa, przetwórstwa żywności, ochrony środowiska i zdrowia. Komisja powinna zadbać o to, by wszystkie stosowne przepisy UE i zachęty finansowe były zgodne z tą wizją i strategią.

5. Ponawia apel o taką politykę żywnościową UE, która będzie promowała zrównoważone sposoby produkcji w europejskim rolnictwie i sprzyjała tworzeniu międzysektorowej synergii w zakresie żywności i środowiska, obejmującej także politykę rolną, politykę rybołówstwa, politykę klimatyczno-energetyczną, politykę regionalną i politykę dotyczącą badań naukowych⁽¹⁾.

6. Zwraca uwagę na fakt, że w decyzjach dotyczących zasobów naturalnych nie uwzględnia się odpowiednio wartości ekosystemowych. Koszty środowiskowe w produkcji żywności są obecnie eksternalizowane, co prowadzi do sytuacji, w której żywność produkowana w sposób bardziej zgodny z ideą zrównoważonego rozwoju wydaje się droższa, głównie z powodu wyższych kosztów produkcji. Koncepcja usług ekosystemowych oferuje natomiast istotną możliwość opracowania ram politycznych rozsądnego wykorzystywania różnorodności biologicznej i innych zasobów naturalnych. Obecnie koszty związane z chorobami dietozależnymi, szkody wyrządzone w wodach, glebie, dzikiej florze i faunie oraz szkody dla klimatu są uważane za efekty zewnętrzne. Jako takie koszty te nie są uwzględniane w końcowej cenie żywności, niezależnie od tego, że są one pośrednio (i często nieświadomie) pokrywane przez całe społeczeństwo. W tym kontekście Komisja Europejska powinna promować wdrażanie środków, które umożliwiają odzwierciedlenie rzeczywistej ceny żywności, z myślą o pobudzeniu rozwoju gospodarki zrównoważonej.

7. Po raz kolejny podkreśla potrzebę wzmocnienia powiązań między różnymi sektorami związanymi z żywnością, takimi jak energia, leśnictwo, zasoby morza, woda, odpady, rolnictwo, zmiana klimatu, nauka i badania oraz użytkowanie gruntów, ponieważ wszystkie one odgrywają kluczową rolę w rozwoju zrównoważonego wzrostu gospodarczego⁽²⁾. Podejście to powinno uwzględniać unijną koncepcję gospodarki o obiegu zamkniętym i inne ramy międzynarodowe, w których kontekście można maksymalizować szanse w dziedzinie innowacji.

8. Podkreśla znaczenie określonych obszarów w UE dla utrzymania i dalszego rozwoju zrównoważonych systemów żywnościowych – obszarów takich jak regiony górskie z ich długą tradycją produkcji żywności w niesprzyjających warunkach przyrodniczych.

9. Podkreśla znaczenie dalszego przeglądu wspólnej polityki rolnej UE (WPR) w celu zachęcenia nie tylko rolników, ale także producentów żywności do produkowania w sposób zrównoważony, tzn. poprzez zagwarantowanie konsekwentnego wdrożenia unijnego mechanizmu wzajemnej zgodności, który ustanawia wsparcie dochodu dla rolników respektujących normy środowiskowe i w zakresie dobrostanu zwierząt.

10. Uważa, że przy opracowywaniu bardziej kompleksowej polityki żywnościowej opartej na kryteriach zrównoważoności ważne jest uwzględnienie obecnej polityki dotyczącej energii ze źródeł odnawialnych. W tym względzie istotne jest stworzenie środków zachęcających do produkcji tych biopaliw, które nie rywalizują z uprawami roślin spożywczych, oraz jednocześnie zniechęcających w długiej perspektywie i w przewidywalnych dla przedsiębiorstw i pracowników warunkach do nie zrównoważonej produkcji biopaliw pierwszej generacji wytwarzanych z pasz jakości spożywczej, takich jak oleje roślinne.

11. Z myślą o utrzymaniu wzrostu w UE zaleca opracowanie umów o wolnym handlu z państwami trzecimi i innymi regionami świata, które to umowy będą zgodne z uregulowaniami dotyczącymi wewnętrznej agroekologicznej produkcji w UE, a zatem w dużym stopniu ukierunkowane na aspekty związane z ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem. Pozwoli to zapewnić, by stosowanie surowych wymogów w odniesieniu do łańcucha żywnościowego w UE nie prowadziło jedynie do przeniesienia produkcji żywności.

12. Powtarza apel Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) o to, aby w sektorach rolnictwa lepiej uwzględniać zmniejszanie ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi i budowanie odporności, zwłaszcza w regionach, które nawiedzają powtarzające się klęski żywiołowe i w których rolnictwo odgrywa ważną rolę.

Zdrowy ekosystem wspierający wydajność rolnictwa i odporność

13. Podkreśla znaczenie zdrowej, żywej gleby, która jest kluczowa dla zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego i ochrony różnorodności biologicznej. Za sztanarowe elementy polityki UE dotyczącej zrównoważonej żywności należy w szczególności uznać działania promujące dywersyfikację gatunków roślin uprawnych, ekstensywne, zintegrowane i ekologiczne rolnictwo oraz wyższe normy dobrostanu zwierząt. Osiągnięcie takich kluczowych celów pomoże także przywrócić wiarę społeczeństwa w projekt europejski.

⁽¹⁾ Opinia „Wnioski legislacyjne dotyczące reformy wspólnej polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich po 2013 r.” (CdR 65/2012).

⁽²⁾ Rezolucja „Zrównoważona żywność” (CDR 3306/2015).

14. Podkreśla konieczność stymulowania i podtrzymywania, także finansowo, rozwoju systemów rolniczych o małej skali, a zwłaszcza tych zlokalizowanych na obszarach o niekorzystnej sytuacji i na obrzeżach miast. Systemy rolnicze o małej skali stanowią dla władz lokalnych proste i dostępne narzędzie, które można wykorzystać do zaradzenia wielu praktycznym problemom, w tym związanym z nierównościami społecznymi, wyzwaniem środowiskowymi i problemami zdrowotnymi. Ponadto takie systemy mogą zapewnić obszarom na obrzeżach miast zrównoważoną produkcję lokalnej, świeżej, sezonowej i zdrowej żywności, dostępnej także dla rodzin o niskich dochodach. Systemy rolnicze o małej skali zostały uznane za model uwzględniający potrzeby społeczne, respektujący środowisko, ograniczający ilość potrzebnych opakowań, marnotrawienie żywności i emisje CO₂ oraz wspierający zrównoważone praktyki produkcyjne⁽³⁾. W tym kontekście małe systemy rolnicze, a zwłaszcza krótkie łańcuchy dostaw żywności dotyczące produktów rolnych, mają pozytywny wpływ na lokalną gospodarkę i zatrudnienie.

15. Podkreśla znaczenie krótkich łańcuchów dostaw dla zwiększenia zrównoważenia środowiskowego transportu między różnymi miejscami konsumpcji. Gdy bowiem zwiększa się odległość, rośnie również negatywne oddziaływanie w postaci zanieczyszczenia przez środki transportu.

16. Powtarza apel o używanie mniejszej ilości wody, energii, paliw kopalnych, nawozów i środków ochrony roślin w systemach produkcji rolnej⁽⁴⁾.

17. Ponownie stwierdza, że niedobór młodych ludzi wybierających karierę zawodową w rolnictwie stwarza zagrożenie dla stabilności gospodarczej obszarów wiejskich. Wspieranie młodych rolników jest niezbędnym warunkiem utrzymania rolnictwa w całej UE i zachowania charakteru obszarów wiejskich⁽⁵⁾.

18. Podkreśla, że łańcuchy lokalne i regionalne umożliwiają wsparcie zrównoważonej polityki żywnościowej nagradzającej charakterystyczną jakość, tradycję oraz dziedzictwo gospodarcze i kulturowe. W obrębie tych łańcuchów zwłaszcza zakłady rzemieślnicze odgrywają zasadniczą rolę dla wielu lokalnych i regionalnych społeczności i stanowią czynnik promocji i sukcesu na rynkach zagranicznych.

19. Powtarza apel o wprowadzenie w skali ogólnoeuropejskiej planu działania w zakresie białek mającego wesprzeć uprawę w Europie roślin wysokobiałkowych i strączkowych, tak by zmniejszyć zależność od importowanych pasz sojowych, zapewnić europejskim hodowcom zwierząt gospodarskich niezależność w zakresie białka, ograniczyć zużycie azotowych nawozów sztucznych i zwiększyć żyzność gleby⁽⁶⁾.

20. Podkreśla znaczenie owadów zapylających i apeluje o przedsięwzięcie środków w celu ochrony tych owadów, takich jak ograniczenie stosowania szkodliwych pestycydów i utrzymywanie różnorodności upraw.

21. Wzywa Komisję Europejską do wzmocnienia wsparcia dla dobrostanu zwierząt oraz przyjaznych dla środowiska metod upraw i produkcji poprzez opracowanie środków mających na celu zniechęcanie do niepotrzebnej produkcji obornika i emisji z transportu. Jednocześnie ważne jest także, by wspierać dbające o dobrostan zwierząt systemy poprzez odpowiednie zamówienia publiczne i za pomocą innych stosownych środków. Ogólnie rzecz biorąc, istnieje potrzeba wspierania lepszych praktyk w zakresie gospodarki hodowlanej zakładających rzadsze stosowanie antybiotyków weterynaryjnych, z uwzględnieniem dobrostanu zwierząt.

22. Uważa rolnictwo ekologiczne za narzędzie pozwalające zatrzymać więcej dwutlenku węgla w glebie, zmniejszyć zapotrzebowanie na wodę do nawadniania i ograniczyć zanieczyszczenie gleby, powietrza i wody chemikaliami takimi jak pestycydy.

23. Popiera rozwój alternatywnych sieci żywnościowych, włączając w to targowiska dla rolników, lokalną żywność, produkty ekologiczne i towary pochodzące ze sprawiedliwego handlu. Targowiska dla rolników to prowadzone przez lokalną społeczność targowiska, które stanowią ważne miejsce spotkań, w którym lokalni producenci oferują bezpośrednio konsumentom zdrową, wysokiej jakości żywność po uczciwych cenach i gwarantują, że powstała z wykorzystaniem zrównoważonych środowiskowo metod. Ponadto zachowują kulturę żywieniową lokalnej społeczności i pomagają chronić różnorodność biologiczną.

⁽³⁾ Rezolucja „Zrównoważona żywność” (CDR 3306/2015).

⁽⁴⁾ Opinia z inicjatywy własnej „Przyszłość WPR po 2013 r.” (CdR 127/2010).

⁽⁵⁾ Opinia z inicjatywy własnej „Wspieranie młodych europejskich rolników”, COR-2016-05034-00-00-AC-TRA.

⁽⁶⁾ Opinia „Wnioski legislacyjne dotyczące reformy wspólnej polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich po 2013 r.” (CdR 65/2012).

Dostęp do zdrowego odżywiania się, zwłaszcza dla rodzin o niskich dochodach

24. Podkreśla konieczność ustanowienia długofalowych programów zdrowotnych ukierunkowanych na otyłość i choroby dietozależne, promujących dostępność lokalnej, świeżej i sezonowej żywności. Takie programy mogą być szczególnie skuteczne, jeśli powstaną z myślą o instytucjach publicznych (takich jak szkoły i szpitale) oraz obszarach miejskich, na których istotnym problemem są otyłość, brak wiejskich targowisk i ograniczony dostęp do świeżej żywności. Warto zauważyć, że programy te oferują podwójną możliwość nie tylko zachęcania konsumentów do przestawienia się na zdrowy sposób odżywiania się zapewniający dużo składników odżywczych, ale także pokierowania konsumentami, by wybierali lokalną, świeżą i sezonową żywność.

25. Zaleca, by ograniczyć wzrost otyłości poprzez promowanie ciągłych kampanii informacyjnych w oparciu o podejście wielopoziomowe, mających na celu nakłanianie konsumentów do przestawienia się na żywienie w większym stopniu roślinne z dużym udziałem owoców i warzyw, ograniczenie światowego spożycia mięsa, tłuszczów i cukru oraz propagowanie zakupów lokalnej/regionalnej świeżej i sezonowej żywności wytwarzanej z zastosowaniem zrównoważonych metod produkcji. Działania takie mają ogromne znaczenie, zwłaszcza w tych miastach europejskich, które zmagają się z brakiem bezpieczeństwa żywnościowego. Brak bezpieczeństwa żywnościowego i otyłość współistnieją w miastach (podwójny ciężar nieprawidłowego odżywiania się), co unaocznia na przykład rosnąca liczba osób korzystających z banków żywności i restauracji socjalnych dla ubogich.

26. Przychylnie spogląda na te inicjatywy i środowiska, które ograniczają niepotrzebną biurokrację utrudniającą pozyskiwanie i redystrybucję zdrowej żywności wśród potrzebujących.

Jednolite definicje, metodologia i praktyczne działania

27. Apeluje o ustalenie definicji szerokiej terminologii dotyczącej zrównoważonych systemów żywnościowych, obejmującej produkcję żywności w rolnictwie, przetwórstwo żywności i sposoby odżywiania się. Ma to kluczowe znaczenie dla określenia perspektyw wspólnej i całościowej unijnej polityki dotyczącej żywności; należy udostępnić odpowiednie narzędzia, aby zapewnić skuteczne wdrożenie środków z zakresu polityki.

28. Podkreśla potrzebę istnienia ujednoliconej metodologii gromadzenia i przekazywania danych na temat wpływu produktów spożywczych, w tym odpadów spożywczych, na środowisko – z myślą o zapewnieniu porównywalności danych z państw członkowskich oraz zachęceniu do mierzenia, w kategoriach ekonomicznych, kosztów środowiskowych i społecznych związanych z produktami spożywczymi i sposobami odżywiania się.

29. Podkreśla znaczenie promowania wymiany dobrych praktyk, dzielenia się danymi na temat wpływu żywności na środowisko oraz bardziej przejrzystego i przystępnego zapewniania informacji dla całego łańcucha żywnościowego, w tym dla konsumentów. Korzystanie z dobrych praktyk i wytycznych ma kluczowe znaczenie dla promowania przyjmowania odpowiednich zrównoważonych środków poprzez udostępnianie organom lokalnej administracji wystarczających informacji na temat wdrażania takich programów.

30. Podkreśla potrzebę zwiększenia przejrzystości etykiet żywności, w tym porównywalnych informacji dotyczących wpływu żywności na środowisko. Należy zauważyć, że informacje na temat wartości odżywczej i kalorycznej obecnie umieszczane na etykietach są niewystarczające, by oddać złożone powiązania między żywnością a zdrowiem, oraz że na dzisiejszych etykietach nie ma żadnych informacji na temat wpływu żywności na środowisko. Choć większość konsumentów wie, że ich wybory mają pewien wpływ na środowisko, na etykietach produktów brak jest informacji mogących wskazać konsumentom, wybór którego produktu będzie bardziej zgodny z ideami zrównoważonego rozwoju. Uważa, że etykietowanie musi być jasne i adekwatne, jednak nie powinno być nadmiernie skomplikowane ani uciążliwe dla producentów żywności.

31. Zachęca Komisję do podjęcia działań mających na celu zaostreżenie nadzoru i kontroli nad sektorem spożywczym, które umożliwiają promowanie wysokiej jakości żywności i zwalczanie nieuczciwej konkurencji, zwiększając tym samym wiarygodność sektora i zaufanie konsumentów.

Wytyczne dotyczące zielonych zamówień publicznych

32. Podkreśla, że zamówienia publiczne, których wartość odpowiada około 14 % PKB w UE, stanowią potencjalnie silny impuls do zapewnienia dostaw bardziej zrównoważonej żywności (lokalnej i regionalnej) za pośrednictwem umów sektora publicznego na usługi gastronomiczne w stołówkach szkolnych i w sektorze hotelarskim. Przykłady te mogą wzmocnić powiązania wiejsko-miejskie przedstawione w nowej agendzie miejskiej z konferencji Habitat III.

33. Wzywa Komisję Europejską do wyjaśnienia obecnych ograniczeń istniejących w ramach przepisów dotyczących zamówień publicznych z myślą o stosowaniu kryteriów zrównoważoności. Prawodawstwo UE w zakresie konkurencji zakazuje zawierania w dokumentacji zamówień publicznych preferencji terytorialnych (np. dla lokalnej żywności).

Podejście oparte na wielopoziomowym sprawowaniu rządów powiązane z koncepcją polityki UE dotyczącej zrównoważonej żywności

34. Popiera utworzenie lokalnych rad ds. żywności na poziomie lokalnym odpowiedzialnych za procesy planowania obejmujące działania takie jak środki mające stworzyć kontakty między producentami i konsumentami, wskazać pustynie żywnościowe i miejsca na zlokalizowanie nowych targowisk na poziomie regionalnym oraz przede wszystkim zapewnić, by społeczeństwo miało wpływ na kształtowanie polityki.

35. Zwraca uwagę na fakt, że planowanie strategiczne na poziomie regionalnym i lokalnym ma kluczowe znaczenie dla zmniejszenia ogólnego wpływu systemu żywnościowego na środowisko. Z punktu widzenia produkcji często zdarza się tak, że usługi (techniczne, kredytowe, w zakresie nakładów i zasobów) nie są w tym samym stopniu dostępne dla producentów na obszarach miejskich i podmiejskich oraz dla producentów na obszarach wiejskich.

36. Podkreśla znaczenie przekazania władzom lokalnym i regionalnym uprawnień do inicjowania wdrażania ukierunkowanych środków ochrony środowiska oraz zarządzania nimi, a także umożliwienia tym władzom zawierania umów terytorialnych, podpisywanych wspólnie z rolnikami lub ich przedstawicielami ⁽⁷⁾.

37. Uważa, że oddolna polityka dotycząca zrównoważonej gospodarki żywnościowej powinna być kształtowana przede wszystkim przez silne lokalne partnerstwa na rzecz rozwoju oraz władze lokalne (regionów i miast) ⁽⁸⁾, a także być zgodna z nową agendą miejską ⁽⁹⁾.

38. Zaleca wspieranie większej ilości inicjatyw miast, takich jak *Milan Urban Food Policy Pact* (mediolański pakt miast na rzecz polityki żywnościowej) przyjęty podczas światowej wystawy Expo 2015 w Mediolanie odbywającej się pod hasłem „Wyżywienie planety, energia dla życia”. Pakt ten promuje uczciwe, zrównoważone i odporne systemy żywnościowe.

Bruksela, dnia 22 marca 2017 r.

Markku MARKKULA

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów

⁽⁷⁾ Opinia „Wnioski legislacyjne dotyczące reformy wspólnej polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich po 2013 r.” (CdR 65/2012).

⁽⁸⁾ Opinia perspektywiczna „Lokalne systemy żywnościowe” (CdR 341/2010 rev.).

⁽⁹⁾ Dokument końcowy z konferencji Habitat III.